

dombóvári helyiérdekű vasutnak vármegyénket átszelő részeit illetőleg. Ez a vonal Nagymagyarországnak is egyik leghosszabb vicinális vasútja volt, fontossága most még inkább emelkedett, elsőrangúsítását nyomós közérdek követeli.

Vármegyénk alispánja tíz évre kiterjedő utépitési tervezetet dolgozott ki. Ez a nagyszabású munka ha elkészül, Tolna vármegyét is abba a helyzetbe fogja juttatni, hogy nem lesz egyetlen községe sem, amelynek köves útja ne lenne. A terv méltó a Perczel névhez, mely vármegyénk történetében el nem muló emlékekkel örököltette meg eddig is a nevét.

Tolna vármegye nagy szülöttje: Gömbös Gyula miniszterelnök még mint honvédelmi államtitkár felismerte annak a fontos összekötő utnak jelentőségét, amely hivatva lenne Csonkaországunk északkeleti határát Szabolcs vármegyétől kiindulva, a Duna—Tisza közén, a Solt—Dunaföldvári új Dunahídon — vármegyénken — áthaladva, délnyugati határát Barcsnál a Drávát összekötni. Ennek a nagyszabású átfogó műtának nagyrésze már elkészült — csak egy két szakasza, mint pl. a Pincehely—Tamási 12 km utvonalon még kiépítetlen, bár az alapítvány és a műtárgyak itt is elkészültek — kíváncsatos lenne, hogy ez a nagy mű is mihamarabb teljesen készen álljon. Az elmúlt komoly idők eseményei, amikor „a háborút könnyűnkkel suroltuk”, különösen követelik a teljesen befejezett kész munkát.

Azok az idők, amikor pl. a tamási gazda azért félt a vasuttól, mert elveszti a fuvarát Siófokra, ha el is multak, úgy látszik, mintha a szekérfuvarozás megélénkülésével ismét visszatérnének. Bárhog is dőljön el a vasutnak, autónak és a szekérnek a harca, mindez többé nem gátolhatja meg annak a közlekedési politikának az érvényesülését, mely minden községet kövesúttal kíván összekötni. Reméljük, hogy a jövő esztendő karácsonya ehhez a végcélhoz is közelebb hoz majd bennünket.

Nagyrabecsült mozilátogatóinak
boldog új évet kíván

KRENNER JÓZSEF
a Világmozzi igazgatója

Lombfűrés.

Az esti álmok, láthatatlan árnyak
Már kibujtak a sötét faodukból
S most titkos, lila fényruhában járnak.

Lidérces útjuk parázslék a csendben,
Kezükben bűvös lombfűrészt világít
És fűdenek az esti énekekben.

Csillagmintákat faragnak az égen,
Az éj sötétlők mahagónifáján
S egy felhőt, mely a holdsugarban ég el.

A kerítésen kis cica dorombol,
Alszik. Körötte csendmintát faragnak
S rózsás ködöt a füstből és koromból.

Csokolóznak a folyóparti náddal,
Apró hangokból mintázzák a csendet,
Madárdalokkal, esti szerenáddal.

A temetőben egy korhadó keresztet
Könnyes mintákkal díszítenek titkon;
A csendben csak a holtak lelke reszket.

Az ős-rosszaké, kik visszaosonnak
S az estimák áhítatfonalából
Pokolba futó kábeleket fonnak.

De tündér jó a holdsugarban égre
S mint átokcsipkék újra rátapadnak
A halál ősi, hideg függönyére.

Ifj. vitéz Zerinváry Szilárd.

függőnyt ad a Tündérújjak

mindenkinek, aki P 14.40-nel egy évre előfizet a népszerű kézimunka-újságra. A gyönyörű, félig-kész tüllfüggöny mérete 150X260 cm és hozzájárul a kihimzéshez szükséges selyemfényű MEZ himzőfonal is. Kérjen mutatványszámot!
Budapest, Szervita-tér 3.

A bátai apátság Szentvér temploma.

Kanyargó Dunaágak, susogó nádasok fölött, erdőkoszorúta fennsíkron állt szent László királyi monostora, a szent Mihályról nevezett bátai bencésapátság. Történetének három első századából csak a monostor változatos, nyugtalan külső élete tükröződik a megmaradt kevés oklevélben. Határpercek, erőszakosságok száraz krónikájába egyszerre új hangot ad Turócsi híradása. Azt írja, hogy Gara János, a délvidék hatalmas ura, spalatói fogságában viselt roppant nehéz rabláncait fogadalomból a bátai apátság templomába vitte Megváltó Urunk drága szent vérének dicsőségére.

Miért fűződik e szent vér tisztelete éppen a bátai templomhoz? Erre a kérdésre IV. Jenő pápa 1434-ben kiadott levele ad választ. A pápa búcsút engedélyez azoknak, kik Urnapján gyónnak és áldoznak a bencésrend bátai templomában, hol e napon tiszteletre van kitéve „Krisztusnak a szentostyából kifolyt csodás vére”. A csodás szentség híre szétfut az országban. Királyok, főurak, egyszerű emberek hozzák betegeiket, küldik-hozzák drága ajándékaikat. Ranzani, a nápolyi király követe Mátyás udvarában az ország neves helyei közt említi Bátát, melynek nagy a híre a nyilvánvaló csoda révén, hogy templomában „látható a szentostyában Krisztus vére testének részecskéjével együtt, amint ezt állítják számtalan sokan, akik látták”. A nagybeteg Klára asszony fogadalomból kocsin hozatja magát Pécsről Bátára, hogy meggyógyuljon „Krisztus vére teste” előtt. A búcsushely virágzásának ideje a Hunyadiak kora.

A garamszentbenedeki levéltárban

megmaradt a bátai templom drágaságainak jegyzéke 1526-ból. E kincseket a török elől mentették meg a szerzetesek, köztük a Szentvért is. A leltár írója megjegyzi, hogy a sok drágaságnak csak Isten tudja számát és értékét. Ez a jegyzék megőrizte az adományozók nevét is. Ionét tudjuk, kik voltak különös kegyelettel a Szentvér iránt. A legtöbb miseruha a Hunyadiaktól való. Hunyadi János, László és Mátyás, Szilágyi Erzsébet és Korvin János aranyos, gyöngyös, selyem- és biborbársorny ruhákat adtak. Szívünkbe markol és feltűnően jellemzi a Hunyadi család mélyesleges ragaszkodását a bátai szenthelyhez Hunyadi László ajándéka. A jegyzék szavai szerint halála idején, utolsó óráiban feketebársorny, arannyal díszített, értékes miseruhát küldött Bátára. Mátyás király 1463 májusában hosszabb időt is töltött a monostorban. A Hunyadiakon kívül áldozatos tisztelettel viseltettek a búcsushely iránt a Perényiek, Török Imre, Garay Jób, Ráskay Balázs, Geréb Péter, Kinizsy Pál és Korvin János özvegye. II. Ulászló is betér Bátára Pécsről jövet.

A Perényiek irigy szemmel nézik a bátai temp'om kincsét, a csodás szentostyát. Minden áron meg akarják szerezni, még rablás útján is. Perényi Péter el is viszi siklósi várába és csak királyi parancsra adja vissza. Kanizsay Dorottya, a szépemlékű nagyasszony azzal engeszteli fia bűnét, hogy ezüst koronát, drága szép takarót készített a Szentvér tartójára.

A török ellen induló nasszadosok kapitánya, Báthory András kiszáll Bátán, hogy búcsút nyerjen. II. Lajos

kétszer is itt várja késlekedő seregét. Egyik oklevelét a Krisztus Teste és szent Mihály bátai apátságából keltezi. A mohácsi csata előtt három napot tölt itt. Vele vannak az ország főemberei. A visszavonás és durva irigység elhallgat a halál sejtelmében. Törökverő ősök nyomdokán hősi akarásra gyullad a lelkük, a könnyelmű vértük. Térdre hull a király, gyónik, áldozik. A nagy temetőbe a Szentvér oltárától indul a vértanu sereg.

A mohácsi vereség híre még aznap Bátára ér. Menekül mindenki. A monostor szerzetesei mentik a templom kincseit. Amint Erdélybe is eljut a csatavesztés híre, a magyar szenteket és a bátai Szentvért szidja a vajdahunyadi várnagy: hol van a bátai Szentvér? miért engedte meg, hogy fölegessék, elpusztítsák a helyét és Magyarországot? Tudnak hát róla Erdélyben is és hogy mások nagyra becsülik ott, mutatja az eset megírójának megjegyzése: bocsássa meg az Isten, hogy ezt a káromkodást le mertem írni.

A török sereg kivonulása után visszatérnek kolostorukba a bátai bencések. Visszakerül templomába a Szentvér is. 1539-ben újabb pusztulás következik. Julius 26-án szomorú újságot hall a bécsi pápai követ: a török 10 000 embert hányt kardra, prédára Bátán, „hol nagy híre volt Krisztus csodás vérének”. Ez volt az utolsó, véres búcsuja a templomnak. Nem tudjuk, mi történt a Szentvérről? Várady érsek azt mondta a pápai követnek, hogy állítólag Perényi Péter vitte el valamelyik várba. Talán megint Siklóra, vagy talán Sáros-patakra... Arról van adatunk, hogy ez időben ő kerítette hatalmába a bátai apátságot... Ezután már csak szomorú visszhangja hallik a régi dicsőségnek. Csufolódik egy gúnyvers: akinek nincs pénze búcsút járni Rómába, Kölnbe, Aachenbe, Compostellába, az menjen csak Bátára, vagy Kassára. A XVI. század második felében még tudja Oláh Miklós, Verancsics, hogy Bata híres volt a Szentvérről, de aztán híre sincs már. Ezer más gond és keserűség borult a magyar lélekre...

II.

Említetük, hogy az apátság kincseinek java a Hunyadi család ajándéka volt. — A nagy hadvezértől kezdve Korvin Jánosig, mind lerótták kegyeletük adóját. Ez a feltűnő nagy ragaszkodás megfelelő okot tételez fel. A Hunyadiaknak nem voltak birtokaik Bata vidékén. A monostor kegyura az ellenséges Gara család volt ez időben. Magánéletük, történelmi szerepük is másfelé terelte figyelmüket. A Szentvér csodás nagy híre egymagában nem magyarázza meg viselkedésüket, mikor a környék urai: a Bátormonostoriak, Töttösök, Hercsegek nevét nem olvassuk az ajándékozók közt, a Garákét is csak egyszer... Valami mély gyökeret vert személyes élmény kellett ahhoz, hogy apáról-fiúra, unokára szálljon ez a ragaszkodás és ennek az átélésnek a családfő szívéből kellett tovább hatnia.

Járt egyszer erre felé Hunyadi János, 1440 nyarán. Nem volt még az ország első embere, hanem csak a második sorban, mint Fraknoi mondja. Künn a török döngette az ország kapuját. Bann makacs polgárháború dult a két király, Ulászló és László híve között. Hunyadi a lengyel segítséget ígérő Ulászlónak esküdött hűséget. László főembere, Gara dél felől vonult a Buda várában tartózkodó Ulászló ellen. Hunyadi dolga

Örömet akar szerezni az új évben családjának?

Akkor kössön sürgősen életbiztosítást

a Fonciére Biztosító Intézet
szekszárdi főügynökségénél

a Szekszárdi Népbanknál

volt, hogy vagy egyességet kössön, vagy leverje Garát. Tolna vármegye délkeleti részén találkozott a két ellenfél.

Megyénk multjának alapos ismerője, dr. Kammerer Ernő ezt mondja e csatáról milléniumi emlékbeszédében: „Hunyadi János első diadala, mely a közfigyelmet reá vonta, ott zajlott le a bátai monostor alatt a siklószőlőn, mikor hazája és I. Ulászló szolgálatában Albert király özvegyének pártos híveit leverte. Kegyeletes hála csatolta ezért Bátához.” A beszéd keretében nem volt mód a bizonyításra azokkal szemben, kik Bonfini nyomán szekszárdi, vagy Turócsit követve bátaszéki csatának nevezik ez ütközetet... Bonfini helymegállapítása önmagát cáfolja. — Azt mondja, hogy Szekszárd Bata alatt fekszik és Széknek hívják. Turócsi Cikádor, Szék mellé helyezi Gara táborát és így közvetve a csatát. Leírja az ütközet előzményeit és röviden szól annak helyéről. Dugosz, lengyel történetíró, kinek honfitársai is ott harcoltak. Szerinte Bata város körül volt a csata. Bő részletességgel beszéli el Hunyadi előkészületeit, a harc lefolyását Callimachus Experiens olasz humanista Ulászló dolgairól írt könyvében. Ennek elődása szerint Gara Bataan ültött táborát. Hunyadi óvatosan előbb ötezer, majd ezer lépésre közeledett ellenfeléhez. Aztán békés egyességre hívta fel. Gara gögös válaszára összecsap a két sereg. Nehéz, kétséges harcban Hunyadi a győtes. Utána Erdély vajdájává, majd nándorfehérvári kapitánnyá nevezi ki Ulászló. Callimachusnak, mint forrásnak, az ad különös értéket, hogy adatait Szánoki Gerelytől kapta, aki Ulászló belső embere, tanácsadója volt, urát-királyát Lengyelországból hazánkba is elkísérte és egészen a várnai csatáig vele volt és így a leírt események központjában élt és maga is megírta Ulászló történetét. Ennek halála után Szánoki a Hunyadi fiuk nevelője, Hunyadi és Vitéz János barátja és humanista ktrének tagja. Mint kortárs és közvetlen tanu megbízható forrása az eseményeknek.

A bátai csata előtt, élete egyik nehéz napján állt a Szentvér temploma közelében Hunyadi. Kockán volt hazája, királya sorsa és a maga jövője. Hívó lelkeből bizó könyörgés, a győzelem után pedig hála fakadt és ezt a hűséges hálát gyermekei lelkébe is beoltotta. Mint erdélyi vajda, nándorfehérvári kapitány, a török elleni harcok vezére megindul Hunyadi világtörténelmi útján. Ezért mondta Kammerer: Bata tehát a Hunyadi ház csillagának felragyogását jelenti. (Ez a szerencse-csillag ugyancsak Tolna vármegyében hanyatlott alá — mondja tovább — Szabaton mellett, a Csontmezőn, ahol a hálátlan Kinizsy Korvin János seregét, kincseit és szerencsét örökre megsemmisítette.)

Ötszáz éve, hogy bucsuhely lett a Szentvér temploma, mely százötven éven át vonzotta magához a vallásos lelkeket. Ötszáz éve lesz nemsokára Hunyadi bátai csatájának és a Hunyadi ház csillaga felragyogásának. Ünnepet ül majd a magyar nemzet. Szeretne oda zarándokolni, hol Hunyadi járt, harcolt, szenvedett hitért, hazáért. A déli végek, a régiak — nagyon messze estek... Fel kell kutatnunk, meg kell becsülnünk minden hazai emléket, mely róla beszél, minden magyar földet, amerre hazája érdekében fáradozott, amelyen ötszáz év múlva is közelebb vagyunk hozzá...

A bátai klastromhegyen olyan néma, árva minden. A romok is föld alá

rejtőztek szegyenükben, mert senki sem törődött velük... Pár év előtt nehéz, egyszerű fakesztet vittek a bátai férfiak a hegyre. Ez az emléke a Szentvér templomának és Hunyadi János bátai győzelmének. De

a kereszt tövében virágok nyílnak; remények fakadnak, hogy felépül az új templom, amely a régi bucsusok és Hunyadi példáján tanít majd szeretni Istent és hazát.

Fájth Jenő.

Követendő példa.

Valamikor az üldözések elől húzódott le a Duna, Sárviz és Bata közére egy nép, amely a zsombékos területen megvetette lábát és halászatból és vadászatból élt. A vízi utak rendezése és belvizek lecsapolása folytán ebből a zsombékos vízes területből Kánaán földje lett. Kevés munkával is a televény föld bőven adta vissza az elvetett magot, amely nemcsak a mindennapi kenyérszükségletet fedezte, de szépen került ebből eladásra is. Ha megvolnának a Dunagőzhajózási Társaság egykori keselyűsi állomásának árulkönyvei, azok tudnák bizonyítani legjobban, hogy mennyi aranyat érő buza kelt utra Sárközből. A megmaradt erek bőven szolgáltatják a halat, az alapítványi uradalom erdei és feltöretlen irtványai igen alkalmasak voltak a kis és nagy vadak szaporodására. Volt tehát a községek lakosságának bőségesen vadja is. Az északi utra dülő lankás dűs szőlőhegyek szolgáltatják a messze földön is híres szagosbort. A nép tehát jómódu volt, fajtájánál fogva szép és egészséges. Kevés munkával lehetett megszerezni a földből a jólétet és ez a jólét, amely nemcsak egyes községek népeit, de nemzeteket is el tud puhítani, Sárköz népet is a cifrázkodó, szórakozni szerető, küzdelemről elszakított emberek közé sorozta be. A könnyen élni akarásnak következménye lett az is, hogy a munkával nem szaporított birtokot a széttagolástól mentesíteni kívánták.

A szép, tágas porták nem voltak hangosak vidám gyermekzajtól. Az istenáldás mesterséges korlátozása ültette fel a fejét és a viruló asszonyok korán megöregedetten, meggömböltve jártak az utcákat és nemzedékről nemzedékre szállt a nagy titok, hogy miként lehet megszabadulni a gyermekáldástól. Közben kiapadtak a halat szolgáltató erek, az alapítványi uradalom kiirtott erdejei földjét felturta a gőzeke, a szép lankás hegyekből a filoxéra kipusztította a szőlőket, hal, vad és a nektáros bor eltűnt és az emberek kényszerítve lettek, hogy több gondot fordítsanak a földre és ebből igyekezzenek pótolni azt, ami életszükségletükből, az előbb említettek miatt elmaradt.

Amde az egyke nem birta apjával együtt sem a nem ritkán 80—100 holdas birtok kezelését, még ha meg volt is hozzá a hajlandósága és nem helyezte a munka elé a hegyen való

szórakozást. A nem ellenőrzött szolgalegény, a gyenge gazdasági felkészültség, az állathiany, mind csak arra volt alkalmas, hogy Sárköz népének gazdálkodása és így vele gazdagsága ne előre haladjon, hanem visszaféjldjék. A háborút követő konjunkturális idők még megcsillagtatták Sárköz jó módját. A 600.000 koronás buzák ideig-óráig jólétet varázsoltak vissza és soha annyi selyemruha, sárgacsiszma és bricsesz-nadrág nem készült ezen a vidéken, mint ezekben az esztendőekben és több pezsgő sem fogyott, még tán Budapesten se, mint ezeknek a községeknek füstös kocsmahelyiségeiben.

De volt ennek a 600.000 koronás buzaárnak még egy veszedelme. A cséplőgépek nagyszertű vámkeresetét igen ügyesen felhasználták a gépkereskedők, majdnem minden nagyobb gazdának három vagon buza értékének megfelelő áron egy-egy cséplőgépet varrtak a nyakába. — A nagyszerű terményárak azonban esni kezdtek. A cséplőgépekkel még a 100—200 milliós tartozások kamatai sem voltak kikereshetők, nemhogy törlesztés lett volna eszközölhető és Sárköz eddig gond nélkül élő népére ránehezedett a megélhetés nehezégei. Megszóltattak a dobok és nem egy családnak többszáz év óta birtokában lévő földjét vitte el a megvásárolt cséplőgép.

Ugy látszik, hogy a kormánynak a gazdavédelmi intézkedése dacára is, ennek a Kánaán földjének népe, legalább is annak igen tekintélyes része, gazdasági tönkremenésre van ítélve. Magában a népben nincs meg az akaraterő a küzdelemhez, sokszor a keleti népeket jellemző nemtörődomséggel találkozunk náluk és szenvedésen arccal nézik, mint kerülnek földjeik mindinkább a terméketlen és nehezen megművelhető hegyek lakóinak kezébe és az idegenből ideszakadt szorgalmas németeknek hogy szaporodnak szállásaik. Lehet, hogy most már annyira előrehaladott az eladósodása e vidéknek, hogy saját erejükből és a kormány segítségével sem tudják a feltartóztatlanul közeledő végromlást megakadályozni.

En, aki sokszor gondolkoztam e sok szép, multból örökölt erénnyel, de a háborút követő évek könnyelműségéből számtalan hibával is rendelkező népnek sorsán, úgy érzem,

hogy még nincs minden későn.

Ha e nép igazából megfogná újra maga az eke szarvát, ha a gyermekirtás bünéről leszokna, megssaporodnának utcáin és terein a gyermek-kacagások, ha anyagi romlásáért nem másokat, hanem magát okolná, ha nem abban merülne ki az egymásközötti versengés, hogy ki milyen politikai pártba tartozik és ki legyen a bíró, a kurátor, avagy a községi előjáró, hanem, hogy kit talál künn a mezőn elsőnek a daloló pacsirta, kinek a földjén lenget szebb kalászt az esti szellő, kinek vannak derekabb fiai, ki tud több szolgálatot tenni községében a közügynek és a szövetkezés gondolatának, akkor ezt a népet talpra lehetne újból állítani és csalódnának jóslásukban azok, akik azt hirdetik, hogy e szép darab magyar föld kicsuszik a régi tulajdonosok kezéből és harminc esztendőn belül a régi Sárköz népének emlékezete csak hagyományokban fog élni és a temetőben felállított díszes márványoszlopok hirdetik, de a földjét már a szorgalmas németajku magyarok fogják szántani.

Ennek a veszedelemnek elhárításán gondolkozott Sárpilis község német nevű, német születésű, de szíven és lélekben magyar érzésű és gondolkodású főjegyzője, Jákob Konrád. Egy németajku községből került a 3800 kat. hold területű szinmagyar községbe. Régi falujában látta azt a kitartó küzdelmet, amelyet a német-ség az ő gyenge földjein folytat az élet fenntartásáért. De látta azt is, hogy a magyar községben is vannak számosan, akik ragaszkodnak a földhöz, megfeszítik erejüket, hogy nehézségeik és gondjaik dacára is megmentseék ősi fészkeiket. Pár év alatt tapasztalta, hogy a sárpilis határnak immár egynegyed része idegen községben lakók kezébe siklott.

E megdöbbentő tudat ébresztette fel benne azt a gondolatot, hogy ezt a továbbcsuszást, a földnek ezen nem földrajzi, de más uton való elvándorlását meg kell akadályozni. Ugy gondolja ezt elérni és vele együtt azok, akik az 1934 szeptember 5-én tartott képviselőtestületi ülésen egyhangulag elfogadták azt a szabályrendeletet, amely kimondotta, hogy Sárpilis község minden terét, útját, kopárterületét befásítja, e fásításból eredő jövedelmét tőkésíti és „a magyar család és község határ védelmi” szabályrendelet alapján igyekezik a dobra kerülő, vagy szabadkézből eladandó földeket megvásárolni, azokat az ottani őslakosságnak visszavásárlási jog fenntartásával megmenteni, esetleg a régi földtulajdonos családjának bérbeadni és mindezeknél a kérdéseknél elsősorban a több családdal rendelkezőket kívánja előnyben részesíteni. A főjegyző elgondolása az volt, hogy beszüccsei szilvával, amelyre e vidék igen alkalmas, telepíti be a szabad területeket, amely gyorsan oly jövedelemhez juttathatna volna az alapot, amely alkalmas lett volna már a kezdetkeztétől több család megmentésére.

Amde ezt a község anyagi ereje nem tette lehetővé. Az előjáróság nem csüggedvén, akác és kanadanyár-csemete beszerzését határozta el, amely csak kis összeget igényelt és ezzel részben már betelepítette a szabad területeket. Ennek az ültetésnek a következménye az lesz, hogy bár nem két-három év, hanem hat-hét év múlva az akác és nyárfák értékesítéséből 60—80 000 P tőke gyűlik össze, amely kamataival már oly jelentős összeget tesz ki, amelyből az a nagyszerű elgondolás, amely a főjegyzőt és az előjáróságot tagjait vezette, ha nem is teljes mér-